Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека
імені Михайла Івасюка

(Методично-бібліографічні матеріали до 100-річчя від дня народження української поетеси та громадської діячки Олени Теліги)

Чернівці, 2007

83.3(4УКР)
Ж 74

Підготували:
Оксана Довгань,
Алла Лупан

Редактор:
Іванна Рудько

Комп'ютерний набір:
Олена Блошко,
Оксана Сандуляк

Відповідальна за випуск:
Марія Довгань

Ж 74 **Життя, як спалах блискавки…:** Методично-бібліографічні матеріали до 100-річчя від дня народження української поетеси та громадської діячки Олени Теліги. - Чернівці: ЧОУНБ ім. М.Івасюка, 2007.- 36 с.

ПЕРЕДМОВА

21 липня 2007 року виповнюється 100 років від дня народження славетної української письменниці Олени Теліги. Час примушує кожного з нас переглядати духовні цінності, створені тим чи іншим митцем, давати їм нову оцінку. Завдяки цьому забуте ім'я талановитої поетеси, громадської діячки та борця за незалежність нашої України повертається до нас своєю творчістю, своїм героїчним життям, яке було покладено на алтар визволення української держави з-під гніту поневолювачів.

Одним із виявів шанобливого ставлення до Олени Теліги є Премія її імені. У Положенні про премію говориться: "Міжнародна літературна премія імені Олени Теліги заснована Всеукраїнським жіночим товариством імені Олени Теліги з метою вшанування пам'яті видатної української поетеси, громадської діячки, борця за незалежність України Олени Теліги і пошанування визначних діячів літератури і мистецтв".

Для відзначення 100-річчя від дня народження Олени Теліги на високому державному рівні Президентом України В.А.Ющенком 22 травня 2006 року було підписано Указ за номером 416.

Літературний доробок Олени Теліги за обсягом - невеликий. Але цінність його - досить вагома. Для популяризації поетичних та публіцистичних творів Олени Теліги серед читачів книгозбірні можуть скористатися багатьма формами бібліотечної роботи. Серед них:

- літературно-мистецькі вернісажі;
- години поезії;
- засідання літературно-мистецьких клубів;
- уроки історії;
- літературні читання;
- презентації книг;
- літературні години.

Відомо, що при кожній бібліотеці ЦБС Чернівецької області функціонують клуби за інтересами. Головним із завдань цих клубів є підняття авторитету книги серед читачів, піднесення її ролі у вихованні підростаючого покоління. Пропонуємо провести одне із засідань клубу, присвячене перегляду творчого поетичного доробку Олени Теліги. Назву цьому заходу радимо дати, перефразовуючи один із рядків вірша авторки "Пломінний день":

ЇЇ ДУША Й СЬОГОДНІ ГРАЄ

(Роль читців мають виконувати члени клубу. Залучити до участі в засіданні необхідно учнівську молодь, педагогічний колектив, користувачів бібліотеки. Наочним оформленням заходу має бути книжково-ілюстративна виставка, де будуть представлені твори Олени Теліги та спогади про неї. Вести засідання можна доручити бібліотекарю - працівникові

читального залу книгозбірні, чи вчителю-філологу, який на своїх уроках знайомить школярів із творчістю Олени Теліги. На заході варто використати і твори музичного характеру, зокрема, мелодії вальсів, якими захоплювалась поетеса Теліга).

(Звучить вальс Йоганна Штрауса "Казки Віденського лісу")

Вед. "Сьогодні кожний крок хотів би бути вальсом,
Не студить вітер уст - зігрівся коло них.
І радісно моїм тонким, рухливим пальцям
Торкатись інших рук - і квітів весняних", -

таким бачила життя юна поетеса у своєму вірші "Сьогодні кожний крок…". Але життя кожної людини має і майбутнє, яке йменується: завтра. Воно диктує свою волю, пред'являє свої вимоги. Часто ці вимоги співпадають із бажанням тієї людини, якій вони диктуються. Тоді доля її стає, як: "Пломінний день". Так назвала Олена Теліга одну із своїх поезій.

Читець: **Пломінний день**

День прозорий мерехтить, мов пломінь,
І душа моя горить сьогодні.
Хочу жити, аж життя не зломить,
Рватись вгору, чи летіть в безодню.

Хоч людей довкола так багато,
Та ніхто з них кроку не зупинить,
Якщо кинути в рухливий натовп
Найгостріше слово - Україна.

Хочу крикнуть в далечінь безкраю
І когось на допомогу кликать,
Бо душа моя сьогодні грає
І рушає на шляхи великі.

Вед.: Саме шлях великий і жертовний, хоч і небезпечний, - шлях боротьби за незалежність своєї батьківщини обрала поетеса. Але радощів любові і творчості ця боротьба не перекреслювала, а навпаки надавала їм більшої ваги, наснаги і сили.

Читець: **Літо**

Топчуть ноги радісно і стрункo
Сонні трави на вузькій межі.
В день такий віддатись поцілункам!
В день такий цілим натхненням жить!
П'яним сонцем тіло налилося,
Тане й гнеться в ньому, мов свіча, -
І тремтить схвильоване колосся,
Прихилившись до мого плеча.
В сотах мозку золотом прозорим

Мед думок розтоплених лежить,
А душа вклоняється просторам
І землі за світлу радість - жить!
І за те, що стільки уст палило
І тягло мене вогнем спокус,
І за те, що замінить не сила, -
Ні на що - твоїх єдиних уст!

Вед.: За право "… цілим натхненням жить" Олена Теліга іде на боротьбу зі злом, на боротьбу за право жити у своїй рідній державі, хоч передбачає, що боротьба ця буде нелегкою, а, може, навіть трагічною.

Читець: **Поворот**

Це буде так! в осінній день прозорий
Перейдемо ми на свої дороги.
Тяжке змагання наші душі зоре,
Щоб колосились зерна перемоги…

І часто серце запалає болем,
А щось гаряче аж за горло стисне,
Коли над рідним, тим же самим полем
Зависне інша, незнайома пісня.

Чекає все: і розпач, і образа,
А рідний край нам буде чужиною.
Не треба смутку! Зберемось відразу,
Щоб далі йти дорогою одною.

Заметемо вогнем любови межі,
Перейдемо убрід бурхливі води,
Щоб взяти повно все, що нам належить,
І злитись знову зі своїм народом.

Вед.: У своїх поетичних творах Олена Теліга виступає, насамперед, як сильна особистість, яка не терпить насилля над собою. Горда і незворушна, вона підкоряється єдиному впливу на землі - впливу любові.

Читець: **Я руці, що била, - не пробачу**

Я руці, що била, - не пробачу -
Не для мене переможний бич!
Знай одно: не каюсь я, не плачу,
Ні зітхань не маю, ні злоби.
Тільки все у гордість замінила,
Що тобою дихало й цвіло,
А її тверда й холодна сила
Придушила тепле джерело.
Але навіть за твою шпіц руту
Стріл затрутих я тобі не шлю,

Бо не вмію замінять в отруту
Відгоріле соняшне - "люблю".

Вед.: Прихильна до світу і людей, її поезія здатна не лише нестримно веселитися, співати і сміятися. Вона хоче поділитися цими своїми багатющими дарами із людьми, хай навіть і з перехожими. Такою темою огорнено вірш поетеси "Моя душа…".

Читець: **Моя душа…**

Моя душа й по темнім трунку
Не хоче слухатись порад.
І знову радісно і струнко
Біжить під вітер і під град.

Щоб заховавши мудрий досвід
У скринці без ключа і дна,
Знов зустрічати сірий розсвіт
Вогнем отрути чи вина.

Щоб власній вірі непохитній
Палить лампаду в чорну ніч
І йти крізь січні в теплі квітні,
Крізь біль розлук - у радість стріч.

А перехожим на дорогах
Без вороття давать дари.
І діставать нові від Бога,
Коли не вистачить старих.

Вед.: Юна, але глибоко мисляча і мудра жінка, Олена Теліга розуміє, що життя складається не лише з утіх, вальсів та пісень. Воно, за словами древніх філософів, це - боротьба. Боротьба, яка не віднімає у жінки жіночості та принади, боротьба, яка не топче її споконвічних природніх обов'язків бути дружиною і матір'ю. Це - боротьба, яка ставить жінку поруч із чоловіком як рівну соратницю, супутницю і друга.

Читець: **Мужчинам**

Не зірвуться слова, гартовані, як криця,
І у руці перо не зміниться на спис.
Бо ми лише жінки. У нас душа криниця,
З якої ви п'єте: змагайся і кріпись!

І ми їх даємо не у залізнім гимні,
У сріблі наших слів, у вірі в вашу міць.
Бо швидко прийде день і у завісі димній
Ви зникнете від нас, мов зграя вільних птиць.

Ще сальви не було, не заревли гармати,
Та ви вже на ногах. І ми в останній раз

Все, що дає життя іскристе і багате,
Мов медоносний сік, збираємо для вас.

Гойдайте ж кличний дзвін! Крешіть вогонь із кремнів!
Ми ж радістю життя вас напоївши вщерть, -
Без металевих слів і без зітхань даремних
По ваших же слідах підемо хоч на смерть!

Вед.: У своїх поетичних творах Олена Теліга виступає як цільна, цілеспрямована натура, яка може повести за собою, переконати інших у правильності вибору свого шляху. Вірші авторки, як і вона сама, не здатні на дворушність і зраду. Про це поетеса сказала словами: "Вітрами й сонцем Бог мій шлях намітив, Та там, де треба, - я тверда й сувора. О, краю мій, моїх ясних привітів Не діставав від мене жодний ворог", що стали останньою строфою вірша "Сучасникам". Думка про жінку - берегиню домашнього вогнища та жінку - соратницю чоловіка особливо яскраво виражена в поетичному творі під назвою "Вечірня пісня".

Читець: **Вечірня пісня**

За вікнами день холоне,
У вікнах - перші вогні…
Замкни у моїх долонях
Ненависть свою і гнів…
А я поцілунком теплим,
М’яким, мов дитячий сміх,
Згашу полум’яне пекло
В очах і думках твоїх.
Та завтра, коли простори
Проріже перша сурма -
В задимлений, чорний морок
Зберу я тебе сама.
Не візьмеш плачу з собою -
Я плакать буду пізніш!
Тобі ж подарую зброю:
Цілунок гострий, як ніж.
Щоб мав ти в залізнім свисті
Для крику і для мовчань -
Уста рішучі, як вистріл,
Тверді, як лезо меча.

Вед.: Дуже часто постать Олени Теліги порівнюють із постаттю Лесі Українки. Незалежність поглядів і мужність - ось якості, які їхріднять. Часто така мужність, на жаль, не властива буває навіть творчим людям - мужчинам. Про це говориться у вірші-присвяті поетові Л.Мосендзові під назвою "Лист".

Читець: **Лист**

Далеко десь горить твоя мета,

В тяжких туманах твій похмурий берег,
А поки - спокій, зимня самота
І сірих днів тобі покірний берег.

А в мене дні бунтують і кричать,
Підвладні власним, не чужим законам
І тиснуть в серце - вогнену печать,
І значать все не сірим, а червоним.

Вед.: Небуденність поезії Олени Теліги є своєрідним гімном радощам життя, яке скороминуще, тому дари його "бризки, свіжі та іскристі" потрібно пити, як подароване природою благо.

Читець: **Без назви**

Д.Д.

Не любов, не примха й не пригода, -
Ще не всьому зватися дано!
Ще не завжди у глибоких водах
Відшукаєш непорушне дно.

І коли твоя душа воскресла,
Знову мчиться у осяйну путь,
Не питай, чи натхненні весла
Темний берег вміли відштовхнуть.

Не любов, не ніжність і не пристрасть,
Тільки серце - збуджений орел!
Пий же бризки, свіжі та іскристі,
Безіменних, радісних джерел.

Вед.: Осуджуюче пише поетеса у вірші "Відповідь" про намагання принизити жінку, про домагання відвести їй другорядну роль у житті порівняно з чоловіком. Вірш "Відповідь" є своєрідним протестом проти такого принципового ставлення до жінки. "О, так, я знаю, нам не до лиця з мечем в руках і з блискавками гніву, Військовим кроком, з поглядом ловця. Іти завзято крізь вогонь і зливу", - з гіркою іронією пише поетеса. Заперечуючи догматичну думку багатьох про призначення жінки в житті, вона твердо констатує в уже названому вірші свої переконання.

Читець: **Відповідь**

Та ледве з ваших ослабілих рук -
Сповзає зброя ворогам під ноги,
Співає ніжність легендарний крук -
Жорстокий демон бою й перемоги.

І рвуться пальці, довгі і стрункі,
Роздерти звички, мов старі котари,
Щоб взяти зброю з вашої руки
І вдарить твердо там, де треба вдарить.

Та тільки меч - блискучий і дзвінкий -
Відчує знову ваш рішучий дотик,
Нам час розгорне звиклі сторінки:
Любов і пристрасть… Ніжність і турботи.

Вед.: Манері віршованого письма Олени Теліги властива народнопісенна мелодика. Видно, що поетеса добре знала і любила український фольклор. Про спорідненість її поезій із народною віршованою творчістю говорять багато творів, зокрема, вірш "Розцвітають кущі ясміну".

Читець: **Розцвітають кущі ясміну**

Розцвітають кущі ясміну -
Грає сонце в височині.
Чи зустріну, чи не зустріну?
Чи побачу тебе, чи ні?

І куди б скерувати кроки,
Щоб тебе я могла знайти?
Тільки бачу - іде високий,
Придивляюсь, чи то ж не ти?

І не вітряно, і не хмарно -
Все заповнить весняний сміх!
Цілий день я пробродж у марно,
Не зустрівши очей твоїх.

Та зате серед ночі, любий,
В весняному мойому сні
Поцілуєш мої ти губи,
І щось тихо шепнеш мені…

Вед.: Всі грані людського життя були завжди присутніми в долі Олени Теліги. Вони і ставали джерелом її поетичних творів. Швидка, за її ж словами, як "вогонь" і "вихор", поетеса, ніби відчуваючи короткість свого земного життя, поспішала доторкнутись, напитись його принад. Огорнене поезією, думкою, любов’ю, вальсом, танцями - танго і козачком, життя Олени Теліги дійсно було, як: пристрасть, вогонь, вихор.

Читець: **Козачок**

(на фоні мелодії українського народного танцю "Гопак")

Кожний крок - сліпуча блискавиця,
А душа - польовий буйний вітер.
Розгоряються уста і лиця
Неспокійним пурпуровим квітом.

Не піймаєш! Я - вогонь, я - вихор,
А вони спинятися не звикли.
Але раптом усміхнуся тихо
І в очах моїх заграє виклик.

А душа, розбещеністю п’яна,
Вип’є туги золоту отруту.
О, злови, злови мене, коханий,
Я так хочу біля тебе бути!

Бачиш - стіни зникли, мов примари!
Трави лізуть нам під закаблуку, -
А над нами рожевіють хмари!
Перед нами зеленіють луки!

Тільки зловиш, - радісно і в’юнко
Закручу тебе звитяжним рухом,
А з оркестри бризне поцілунків
Весняна, бурхлива завірюха.

Вед.: У віршах Олени Теліги відчутний весь різнобарвний характер поетеси, її темперамент, яка в усіх, часто нелегких і складних ситуаціях, залишалася вірною своїм принципам: бути собою. Для неї були чужими брехня і притворство. Вона завжди прагнула:

Якогось вітру, сміху чи злоби!
Щоб рвались душі крізь іржаві грати,
Щоб крикнув хтось - ненавидь і люби -
І варто буде жити чи вмирати.

Поетичні твори Олени Теліги це - заклик до вічного руху, змін, мислення. Це - життя, яке ніколи не спиняє своєї ходи, свого бігу.

Читець: **Гострі очі…**

Гострі очі розкриті в морок,
Б’є годинник: чотири, п’ять…
Моє серце в гарячих зморах,
Я й сьогодні не можу спать.

Але завтра спокійно встану,
Так, як завжди, без жодних змін,
І в життя, як в безжурний танок,
Увійду до нічних годин.

Придушу свій невпинний спогад,
Буду радість давати й сміх.
Тільки тим дана перемога,
Хто й у болі сміятись зміг!

Вед.: Такою постає перед нами образ Олени Теліги - жінки ніжної і красивої, і, водночас, мужньої і мудрої. Її душа й "сьогодні грає", примушуючи нас доторкнутись до неї своїм проникливим читацьким оком, збагнути обшири її світу, де "кожний крок хотів би бути вальсом", де живе бажання дарувати "Комусь там дотик рук, комусь гарячий сміх". Як велика поетеса, що мріяла про безсмертя для своїх віршів, вірила, що і:

В день звичайний розквітне свято,
Мов бузок запашний у січні.

(Звучить вальс Йоганна Штрауса "Весняні голоси")

У біографічних даних Олени Теліги дуже багато суперечливого, зокрема: дата і місце її народження та дата загибелі. При бібліотеках області функціонують клуби за інтересами, гуртки роботи із творчою молоддю та учнями. Вони можуть провести дослідження, яке дасть змогу з'ясувати достовірність фактів життя української поетеси та громадської діячки. Можна організувати листування з дослідниками життя і творчості Олени Теліги. Це дасть змогу читачам детально і глибоко вивчити творчий доробок цієї письменниці, проаналізувати шлях її боротьби, простежити основні віхи життя.

Подаємо дані деяких друкованих джерел про Олену Телігу:

Дата народження:

1. Теліга Олена Іванівна (дівоч. прізв. - Шовгенова); (21.07.1906, за ін. джерелами - 1907, с. Іллінське, Підмосков'я) // Короткий енциклопедичний словник з культури. - К., 2003. - С. 323.
2. Свідоцтво. Шовгеніва Олена народжена року 1906 ст. ст. вересня місяця 8 дня в Іллінському на Московщині // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА. - 1977. - С. 208.
3. … народилась 21 липня 1907 року в Петербурзі Олена Шовгенівна // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста (ст. О.Ждановича "На зов Києва). - 1977. - С. 160.
4. Нечисленна і ще й досі не зібрана як слід до купи літературна спадщина Олени Теліги (1907) // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста (ст. "Заповіт Олени Теліги".) - С. 427.

Дата загибелі

1. … 21.02.1942, Київ, розстріляна фашистами у Бабиному Яру // Короткий енциклопедичний словник з культури. - К., 2003.- С. 323.
2. В один з лютневих ранків 1942 року на коридорах в'язниці НКВД (там містилось гестапо) при вулиці Короленка ч. 33, зчинився рух. Звичайна річ: виводять чергову партію на розстріл. В келіях почули крик: "Хто вийде звідси, скажіть всім, що німці розстріляли Михайла Телігу з Кубані". Посипались удари, застукали двері, і все стихло. Це був ранок, коли разом з чоловіком героїчно вмерла Олена Теліга, сповнивши свій обов'язок до кінця // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА (ст. О.Ждановича "На зов Києва").- 1977.- С. 199.
3. … гестапо розстріляло її разом з чоловіком інж. Михайлом Телігою 13 лютого 1942 року в Києві. Обоє знайшли передчасну смерть в могилі Бабиного Яру

під Києвом // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА (ст. "Олена Теліга". М.Гикавий). - 1977 - С. 242.

4. Ще восени 1943 р. д-р Єндик прийшов до мене з сенсацією: "Теліга в концентраційному таборі в Німеччині…" // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА (ст. "Зустріч з Оленою Телігою" Святослава Гординського). - 1977 - С. 248.
5. В лютім 1942 р. пролунала з Києва вістка, що Олена Теліга не живе // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА (ст. без назви). - 1977 - С. 316.
6. 22 грудня виїхав я з Києва, а вже у лютому 1942 року дійшла до нас, до Львова, неймовірна вістка, що Олену і Михайла Телігів замордували гітлерівські посіпаки // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА (ст. "Зустріч з Михайлом Телігою" С.Литвиненка). - 1977 - С. 327.
7. Юрій Сторчак стверджує, що подружжя Телігів загинуло не від рук німців, а в застінках НКВД в січні-лютому 1944 року - в підвалах Піщанського цукрозаводу, перетвореного на енкаведистську катівню. Це поруч із Вербівкою, де жили Сторчаки // Ольга Мельник "У затінку дружининої слави". - Українська газета. - 2007. -№ 9 (104).- 8 берез.
8. (Пам’яті Олени Теліги, Івана Рогача і Івана Ірлявського, розстріляних в лютому 1942 р.) // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА. (ст. "Кров на квітах" М.Ситник). - 1977.- С. 373.
9. Нечисленна і ще й досі не зібрана як слід до купи літературна спадщина Олени Теліги (1907-1942). Хіба що досвідченому літераторові дає зрозуміти, що в особі тієї саможертовної героїні Української Національної революції, розстріляної нацистами в Києві наприкінці лютого або на початку березня 1942 р.) // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА (ст. "Заповіт Олени Теліги"). - 1977. - С. 427.
10. У лютому 1942 року, голодної й холодної зими, в Києві спочила без труни, без хресту й напису - в холодних обіймах братської могили Бабиного Яру, молода вродлива жінка, талановита поетеса, видатна громадська діячка й публіцистка - Олена Теліга… // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА (ст. "Гаряча смерть" Олена Звичайна). - 1977. - С. 440
11. А в лютому 1942 р. вона дала нам і наступним поколінням неперевершений, невмирущий приклад великої цивільної відваги й безкомпромісовости аж до смерти // Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА (ст. "Гаряча смерть" Олена Звичайна). - 1977. -С. 443
12. "Досі вважалося, що їх розстріляли 21 лютого 1942 року і поховали в Бабиному Яру. Але ось що повідомив на вечорі в Будинку вчителя Роман Коваль: "У кременчуцькій газеті "Перемога" у 2006 році були оприлюднені записані мною спогади Юрія Федоровича Сторчака, 1929 року народження, інваліда першої групи, колишнього червоного партизана часів Другої світової війни. Вони уточнюють чи примушують інакше думати про смерть подружжя Телігів…

Юрій Сторчак наводить факти, начебто Теліги в 1942 році не загинули, а опинилися на Звенигородщині. Їхньою долею спочатку заопікувався священик Максим Чорновіл, батько В'ячеслава Чорновола. Згодом подружжя прийняв до себе священик Федір Олександрович Сторчак із села Вербівка, батько автора цих спогадів", - так пише Ольга Мельник у статті "У затінку дружининої слави" // Українська газета. - 2007. - № 9 (104). - 8 березня.

Дослідження вимагає і дівоче прізвище Олени Теліги: в одних випадках її називають Шовгенова (Короткий енциклопедичний словник з культури. - 2003. - К. - С. 323); в інших випадках - Шовгеніва (свідоцтво) (Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА. - 1977. - С. 208); іще в інших випадках - Шовченівна (Олена Теліга. Збірник. Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА. - 1977. - С. 234).

У лавах боротьби за незалежність України поряд із Оленою Телігою завжди ішов її чоловік Михайло Теліга. На жаль, ім'я це довгий час залишалось в тіні. Про це і говориться в статті Ольги Мельник "У затінку дружининої слави", надрукованій на сторінках "Української газети" 8 березня 2007 року. Щоб частково донести до читачів образ митця (співака-кобзаря) та борця за незалежність України Михайла Теліги, необхідно організувати презентацію цієї статті. Захід можна назвати:

НА СТРУНАХ КОБЗИ ОЖИВЕ…

(*Оформленням презентації обов'язково повинна бути книжково-ілюстративна виставка, на якій експонуватимуться твори Олени Теліги, та фотовиставка, що розповідатиме про подружжя Теліг та їхніх друзів. Прикрасити захід доречно і державними символами України: гербом і прапором. Кобза теж стане одним із компонентів оформлення цього заходу. Для ведення презентації необхідно запросити музиканта, мистецтвознавця чи літератора. До роботи в заході необхідно залучити читачів. Під час презентації статті на заході мають звучати пісні, які виконував Михайло Теліга.*)

(Звучить одна із кубанських козацьких пісень)

Вед.: "Про поетесу Олену Телігу написано чимало, її ім'ям названо вулиці, школи, бібліотеки, Товариство. А про того, з ким стала на весільний рушник, згадують лише кількома словами", - з докором говорив письменник Роман Коваль на вечорі-пам'яті, що відбувся в будинку вчителя у Києві. Докір досить слушний. Тим більше, що роль у боротьбі за незалежність України він відіграв не меншу, ніж його дружина Олена. Та й світогляд її як українки-патріотки був сформований при безпосередній участі Михайла Теліги: після зустрічі із ним Олена полюбила по-справжньому українську мову, розмовляла тільки нею. Про першу зустріч Олени і Михайла говориться у статті Ольги Мельник "У затінку дружининої слави",

надрукованої у періодичному виданні "Українська газета" 8 березня 2007 року.

Читець: У затінку дружининої слави

Якось у грудні 1924 року Михайло виступав на концерті в Празі. Серед слухачів була й Лєна, їх познайомили. Дівчина розмовляла російською мовою, і це неприємно здивувало Михайла. Тож він разом із поетом Леонідом Мосендзом, теж студентом академії, вирішили навчити її рідної мови. "Найзаповзятіше за це взявся кубанець-бандурист Михайло Теліга", - згадувала письменниця Наталя Левицька-Холодна.

Вед.: "Твердість поглядів чарівній донці ректора заімпонувала так, що кубанський козак Михайло Теліга став для неї символом молодого, не вгнутого, бойового й глибокого та шляхетного українця. Захоплене серце відчуло, що це той рідний світ, за яким тужило. Світ гарний і великий, в якому для неї відтепер місце назавжди", - згадує про Олену й Михайла О.Жданович у статті "На зов Києва" (розділ "Голос серця"), що ввійшла до книги "Олена Теліга. Збірник".

1 серпня 1926 року Михайло Теліга і Олена Шовгенів одружилися. Відтоді дороги їхні поєдналися в одну, якою вони пройшли до кінця свого життя. У своєму вірші "Сьогодні кожний крок…" Олена Теліга адресує слова своєму чоловікові Михайлові Телізі: "Любов лише тобі…". Інший вірш "Сонний день" - теж розповідає про особисте щастя Олени та Михайла Теліг.

Читець: Сонний день

Голос твій затремтів, мов птиця,
Під потоком палаючих слів
Про козацькі степи й станиці,
І про все, що лише приснiться
Не на рідній землі.

Вед.: "П. Михайло сам себе відсував на другий план. Джентльмен старої школи, все готовий послужити своїй дамі, він брав живу участь у розмовах і все його цікавило. Він був замилуваним бандуристом, але сам ніколи не говорив про музику", - згадує про аж занадто скромну вдачу Михайла Теліги М. Бачинська-Донцова у статті "Теліги" (жмут спогадів). Ця скромність в якійсь мірі шкодила Михайлові реалізувати свої здібності, хоч їх помітив засновник першої кубанської школи бандуристів Василь Ємець". У 1918 році Михайло, переїхавши у Київ, стає учасником капели Василя Ємця. Цього ж року відбувся перший концерт капели. Звучали твори "Гей, літа орел", "Ой, у полі женці жнуть" та інші народні пісні. Керівник капели Василь Ємець назвав Михайла Телігу одним з кращих виконавців. Часи були тривожними. Михайло вступає до війська УНР (Української Народної Республіки). Маючи фельдшерську освіту, він допомагає пораненим. Про це пише Ольга Мельник у вже названій статті.

Читець: У затінку дружинної слави

Про цей період у його житті відомо не так багато, тому цікавими є спогади видатного скульптора Сергія Литвиненка: "… Було це влітку 1919 року. Стояв прекрасний сонячний день. Позаду - тяжкий бій.

Підтримуваний санітаром, я шкутильгав у напрямку, куди вже не долітали ворожі постріли".

Вед.: Тим фельдшером був Михайло Теліга. Він не лише допомагав пораненим перемагати біль, але й підтримував їх духовно, часто співав козацькі пісні, думи, граючи на кобзі. Далі дорога Михайла пролягла разом із армією до Кам'янця-Подільського, де він вчився у військовій юнацькій школі. Це був 1919 рік. 1920 року з військом перейшов Збруч. У 1924 році Михайло залишає військову службу, повністю зайнявшись концертною діяльністю.

Читець: У затінку дружининої слави

(*спогади Сергія Литвиненка, однополчанина Михайла Теліги*)

На сцені - Михайло, одягнений у чудовий народний стрій. Технікою гри, багатим репертуаром він пішов далеко вперед. Голос змужнів, але тенор залишився ніжним, ліричним, дуже приємного тембру. І сама його постать - високий, стрункий, гарне ніжне обличчя, прекрасні руки на бандурі - викликали захоплення… Кожну думу, пісню Михайло повторював по кілька разів. Його закидали квітами, гриміли оплески… Багато мені доводилося чути кобзарів, але такого, як Михайло - ніколи!

Вед.: Прикро, що такий талант залишився у затінку забуття, що ім'я його як митця і як борця залишається поза людською пам'яттю. Окрім концертної діяльності, якою займався Михайло Теліга, він був ще і автором обробок пісень "Вийди, Грицю, на вулицю", "Гей, видно село", "Ой на горі та женці жнуть", "Тарасова ніч", "Про смерть козака". "Ним написано чимало інструментальних п'єс", - констатує у своїй статті "У затінку дружининої слави" Ольга Мельник. Яких саме п'єс, це потрібно дослідити, зробити іще один крок, аби звільнити Михайла Телігу із затінку чиєїсь слави, надавши йому право мати свою, власну, славу. Про це авторка зазначає і в кінці своєї статті. Вона пише так: "P.S. А мені подумалося, можливо треба приєднати до назви Товариства також ім'я її чоловіка Михайла. І організувати конкурс молодих кобзарів на його честь. На цю ідею навіюють блискучі виступи на тому вечорі хлопців-кобзарів Юрка Фединського, Тараса Компаніченка та інших виконавців. Вони вразили глибоким, достовірним прочитанням козацького епосу - дум, пісень, які звучали у репертуарі кубанського кобзаря Михайла Теліги й були записані на грамплатівку, яку й досі не знайшли".

Вед.: Є надія, що ця грамплатівка знайдеться.

(*Звучить "Дума про Байду"*)

Вед. Сама ж Олена шанувала свого чоловіка, про це говорять її листи, адресовані Михайлові Телізі, та поезії, присвячені йому. Один із її віршів під назвою "Чоловікові" - це не лише оспівування любові до Михайла. Поезія ще й говорить про обов'язок людини повнокровно жити.

Читець: Чоловікові

Не цвітуть на вікні герані -
Сонний символ спокійних буднів.

Ми ввесь час стоїмо на грані
Невідомих шляхів майбутніх.

І тому, що в своїм полоні
Не тримають нас речі й стіни,
Ні на день в душі не холоне
Молодече бажання чину.

Що нам щастя солодких звичок
У незмінних обіймах дому -
Може завтра вже нас відкличе
Канонада грізного грому.

І напружений погляд хоче
Відшукати у тьмі глибокій,
Блискавок фанатичні очі,
А не місяця мрійний спокій.

(Звучить "Віденський вальс" Й.Штрауса)

Для висвітлення подружнього життя Михайла та Олени Теліг можна використати листи Олени до Михайла. Для цього варто організувати вечір літературного читання. Захід можна назвати:

СЛОВА, ОСЯЯНІ ЛЮБОВ'Ю

(Оформити вечір необхідно фотографіями подружжя Теліг - Михайла та Олени, книжковою ілюстративною виставкою, де будуть представлені поетичні та публіцистичні твори Олени Теліги).

Вед.: Листи, адресовані Оленою Телігою своєму чоловікові Михайлові Телізі, надруковані у статтях-спогадах письменника Уласа Самчука "Побачимось у Києві" та "На шляху до Києва", що ввійшли до книги "Олена Теліга. Збірник" (Видання Українського Золотого Хреста в ЗСА 1977 року). До цього Улас Самчук надрукував 5 листів Олени Теліги до свого чоловіка у книгах: "На білому коні" (Нью-Йорк: Мюнхен, 1956) та "На коні вороному. Спомини і враження" (Вінніпег, 1975).

1-ий читець

Дорогий Михайлику!

Щасливо доїхали до Ярослава і чекаємо обід з ресторані. Наразі почуваємо себе добре, хоч ще не застали дома, кого було треба. Добре. Надіємося, що все буде гаразд, і тим теж не турбуйся. Цілую міцно, міцно.

Твоя Олена.

2-ий читець

16.VII.

"Мій дорогий Михайличку!

Пишу тобі за годину до переходу. Сиджу у надзвичайно симпатичного панства, родини п.о. С. Руданського в Сосниці, звідки переходимо. Тут ми були кілька годин і ніч, як у себе дома. Якби ти мав колись переходити - зайди обов'язково сюди. Ніде так не було мило і затишно. Надіємося, що перейдемо річку щасливо, здається, тут нічого не чекає злого.

При першій оказії передай мені куферок і поклади туди і сірий капелюх. А головне - збирайся й сам!.."

3-ій читець

"17.X.1941. Рівне. Моє ти золотко рідне, мій найліпший у світі Михайлику! Любий мій! З листа, який привіз мені Кобрин, бачу, що ти не дістав від мене листа, який повіз О. Волков, і картку, яку мав кинути в Холмі один хлопець. Рідний мій! Не моя це вина, - не лише думаю весь час про тебе, а й пишу - ледве є оказія, але знаєш, які люди…"

4-ий читець

"Кобрин привіз мені і светер, який вийшов чудовий, а кравчиня мені його нарешті допасувала, але ковдру і залізко лишив у Львові. Ці речі має привезти сюди Василь, але мене вже тут вони не застануть. Я їду завтра до Києва, де мусіла вже бути давно, але тяжко туди дістатися. Перепусток не дають, способу комунікації теж нема, а з Києва Ольжич алярмує, бо Ленуш вибраний головою київських письменників і журналістів! Пишуть, що дуже я там потрібна, але як туди дістатися? Рідний мій! Завтра думаємо (їхати), хоч би довелося і пів дня стояти на розі і зупиняти авта, але спочатку хлопці спробують ще в Рівному з кимсь домовитись з німців. Їдемо: я, Олег, Кобрин і Таня Прахова, моя приятелька, киевлянка, моя однолітка, яка, як монтажистка, їздила з фільмовою екіпою в Жаб'є накручувати фільм і яку війна змусила застрянути в Рівному. Дуже це мила, інтелігентна і винятково мені симпатична жінка, з якою ми швидко зжилися і яка, як ніхто, любить слухати мої вірші. Вона вертає до Києва, де у неї дочка 3-ох років і старший батько. Я тішуся, що маю тепер справді в ній приятельську душу, та ще в Києві, так далеко від тебе! Тільки як і коли ми туди дістанемося?"

5-ий читець

"Боже, мій дорогий, як я сумую без тебе! Так мені тебе бракує, як ніколи в житті. І не віриться, що ми з тобою побачимося, бо такі ж тепер тяжкі часи!"

1-ий читець

"Зараз пізній вечір. Довкола страшна тиша, я змучена, бо цілий день бабралася перед від'їздом. Але так хочу перед далекою дорогою - бо такою вона мені видається - порозмовляти з тобою, хоч не знаю, коли цей лист дістанеться в твої руки."

2-ий читець

"Бо я знаю, що і ти, мій найдорожчий, самітній та ще стільки клопотів маєш, що аж жах. Думками я весь час з тобою."

3-ій читець

"Я б тобі радила, коли зберешся, чимчикувати до Рівного - ближче до мене, щоб звідти одразу до Києва. Я особисто своїм побутом тут задоволена. Я тут

писала статті до "Волині", познайомилася з редакторською працею, знаю, що є підвал І, підвал ІІ і т.д., а крім того, я тут добре підживилася, що мені певно придасться, отже навіть хвилююся, що вже в мене спідниці затісні. Їмо тут чудові борщі, багато масла, яєць, сметани, молока. І все це мені коштувало… 14 рублів денно. Крім того, ще те добре, що я тут все переробляла і переправляла, навіть ті попороті сукні, а нова сукня, та, що ми купили у Львові, - вийшла красуня."

4-ий читець

"І от коли я все це їм, коли у вікно дивлюся на "стояло золото - барвиста осінь" - мені так боляче, що тебе нема зі мною. Ми б певне підсварювалися, але пізніше мирилися б, мій Фімівка поправився б тут, поповнішав і тішився б з кожного числа "Волині" з моєю статтею. Мої статті подобаються, мені багато людей казало, що часто питаються, чи в цьому числі є моя стаття, а я задоволена, що можу писати кожного тижня і "получається" не зле."

5-ий читець

"Перше мучилася з головою, яку я сама привела в порядок перед Києвом. Тяжко. І не досконало! Але - "доба жорстока, як вовчиця". Ти, мабуть, цікавишся, як я тут живу. Отже вранці, перед 8, їм сніданок з Самчуком, який живе в сусідньому мешканні. Пізніше порядкую і або пишу вдома, або їду до редакції. О 2 обід - пізніше знов редакція. Увечері іноді збираємося у Самчука, який живе на своїй Волині, мов хазяїн домовитий. Приходять члени редакції і кілька людей з тієї фільмової групи, що тут застали. Все українці і все люди дуже милі. Пізніше сон у самітній хаті, де за стіною лише Анна Антонівна, моя добряча господиня. Олег мешкає з Василем, Демо й іншими".

1-ий читець

"Отже Рівне для мене було такою ідилічно-гоголівською вставкою на моїй дорозі до Києва. Але про Київ ходять тривожні чутки, хоч Ольжич шле радісні вістки з лейтмотивом - перемога за нами. Не знаю, що і як там буде, але знаю, що бандерівство само себе зліквідувало своєю глупотою і нам уже терором не загрожує".

2-ий читець

"Що буде в Києві? Як? Не знаю! І сумно мені, сумно, що ти не їдеш зі мною, хоч хочу вірити, що швидко тебе у Києві побачу".

3-ій читець

"Рушай, рідний! Як тільки зможеш, а речі візьми лише свої і постіль. Мені вже не вези нічого, я все маю, хіба якусь фарбу (до уст - У.С.). Ту обов’язково".

4-ий читець

"Любий мій, коханий! Вже так пізно. Бажаю тобі, як найдорожчого, здоров’я і успіху. Хай тебе Бог хоронить! Вірю, що ми зустрінемося живі і здорові і заживемо знов разом. Пам’ятай одно: яка я не є, але я тебе рідного дуже і дуже люблю і життя без тебе не уявляю".

Вед.: Листи О.Теліги до свого чоловіка Михайла Теліги розкривають одну із принадних рис її характеру - вірність.

Досліджуючи літературну творчість Олега Ольжича та його життєву стежину у статті "Я камінь з Божої пращі", письменник, лауреат Національної премії

України імені Т.Г. Шевченка Леонід Череватенко простежує і долю Олени Теліги, яку із Ольжичем в'язала спільна боротьба за незалежність української держави. Можна організувати із читачами обговорення цієї статті на одному із засідань творчих гуртків, що працюють при кожній бібліотеці.

(Післямова надрукована в книзі "О. Ольжич "Незнаному Воякові" (К., 1994)).

ПЛАН

1. Образ О.Ольжича у статті.
2. Образ О.Теліги у статті.
3. Спільність інтересів О.Ольжича та О.Теліги, відображені у статті.

Обов'язковим оформленням кожного заходу має служити книжкова виставка, доповнюючи та ілюструючи цей захід.

Пропонуємо 2 варіанти книжково-ілюстративних виставок до заходів, присвячених висвітленню життєвого та творчого шляху Олени Теліги.

1-й варіант

Загальна назва:

ПОЕТКА ВОГНЕННИХ МЕЖ

До загальної назви виставки можна використати такі цитати (вибірково):

а) День прозорий мерехтить, мов пломінь,
І душа моя горить сьогодні.
Хочу жити, аж життя не зломить,
Рватись вгору…
Олена Теліга

б) Душа горить - життя таке іскристе.
Забрати все! Себе віддати всьому.
Олена Теліга

в) Заметемо вогнем любови межі.
Перейдемо убрід бурхливі води,
Щоб взяти повно все, що нам належить,
І злитись знову зі своїм народом.
Олена Теліга

г) Придушу свій невпинний спогад.
Буду радість давати й сміх.
Тільки тим дана перемога,
Хто й у болі сміятись зміг.
Олена Теліга

Зважаючи на те, що письменниця працювала у різних літературних жанрах: поезії, прозі та публіцистиці, - книжкову виставку варто розширити окремими розділами:

І-ий розділ:

Назва: **Слова гартовані, як криця**

Цитати (вибірково):

а) Не лічу слів. Даю без міри ніжність.
А може в цьому й є моя сміливість:
Палити серце в хуртовині сніжній,
Купати душу у холодній зливі.
Олена Теліга

б) О, краю мій, моїх ясних привітів
Не діставав від мене жодний ворог.
Олена Теліга

в) Не піймаєш! Я - вогонь, я - вихор,
А вони спинятися не звикли!
Але раптом усміхнуся тихо
І в очах моїх заграє виклик.
Олена Теліга

г) І в душній залі буде знов рости
Така дитинна й божевільна мрія:
Що задля мене хтось зуміє йти
Крізь всі зневаги - так, як я умію!
Олена Теліга

2-й варіант

Для загальної назви варто використати слова самої поетеси із вірша "Сучасникам":

ВІТРАМИ Й СОНЦЕМ БОГ МІЙ ШЛЯХ НАМІТИВ

До загальної назви виставки можна використати такі цитати (вибірково):

а) Вона жива із своїми рядами полум’яних віршів
і до архіву літератури не належить.
Юрій Бойко

б) Олена Теліга, як поетка, має широкий діапазон чуттєвих засягів, високу поетичну культуру, свіжість і безпосередність образів.
Юрій Бойко

І-й розділ

Назва: **"Своя стезя в поезії"**

Цитати:

а) Та тільки меч - блискучий і дзвінкий -
Відчує знову ваш рішучий дотик,
Нам час розгорне звиклі сторінки:
Любов і пристрасть… Ніжність і турботи.
Олена Теліга

б) Не раз кажу: змагайся і шукай!
Вдивляйся в очі пристрастей і зречень!
Олена Теліга

ІІ-й розділ

Назва: **"Любов і пристрасть - сторінки її публіцистики".**

а) Лірична пристрасть жінки буває так само героїчна,
як формуюча воля мужчини.
Олена Теліга

б) Книжка - духова зброя - сміливо стає поруч військової.
Але кидаючи це гасло, називаючи книжку духовою зброєю,
мусимо пам’ятати, що з нею, як і з правдивою зброєю,
треба поводитися обережно.

На виставці можна подати перелік публіцистичних статей Олени Теліги, оформивши спеціальний стенд:

Публіцистика Олени Теліги:

- "Якими нас прагнете?";
- "Лист до Редакції";
- "Сліпа вулиця" (огляд жіночої преси);
- "До проблеми стилю";
- "Сила через радість";
- "Партачі життя";
- "Книжка - духова зброя";
- "Вступне слово на Академію в честь І. Мазепи";
- "З нових книжок";
- "Відозва ОУН" (Основний автор - Олена Теліга);
- "Братерство в народі";
- "Прапори духу";
- "Розсипаються мури";
- "Наростіж вікна";
- "Останній лист Олени Теліги".

Для більш детальнішого ознайомлення читачів із творчим і життєвим шляхом Олени Теліги пропонуємо бібліотечним працівникам скористатися сценарієм провідного бібліотекаря відділу мистецтва Рівненської обласної бібліотеки для юнацтва Г.Копильцева:

"ПОЕТКА ВОГНЕННИХ МЕЖ"

Зала святково прибрана, на сцені - тризуб, під ним на столі портрет Олени Теліги. прикрашений українським рушником, поруч - ваза з гілкою каштана, збірник "Олена Теліга". На видному місці напис:

Заметено вогнем Любови межі.
Перейдемо убрід бурхливі води,
Щоб взяти повно все, що нам належить,
І злитись знову із своїм народом.

І ведучий. У Бабиному Яру, що на околиці Києва, поруч з пам'ятником жертвам геноциду євреїв стоїть християнський хрест. Ця скромна відзнака

символізує жертовну смерть тисяч українців, які в часи фашистського лихоліття загинули від рук окупантів.

ІІ ведучий. Саме тут, у Бабиному Яру, знайшла свій останній притулок видатна українська поетка Олена Теліга, яка під загрозою смерті не погодилася покинути окупований ворогами Київ. На відзначення п'ятдесятої річниці від дня її загибелі й був встановлений цей хрест.

Читець.

Чи на рідних полях.
Чи в чужій стороні,
Осінило чи ні
Святохреснеє рам'я,
Вам усім, хто поляг,
За тризубовий стяг, -
Вічна пам'ять!

(Звучить фрагмент із увертюри "Української рапсодії" А. Кос-Анатольського).

І ведучий. У суспільну свідомість повернуте ім'я видатної діячки українського національно-визвольного руху, блискучої поетки, пристрасної публіцистки, для якої слова "життя" і "боротьба" були синонімами, а мученицька смерть - доказом нерозривності Слова і Чину.

ІІ ведучий. Древні римляни казали, що поетами не стають, поетами народжуються. Як на пророків, сходить на них - якщо вони справжні поети з Божої ласки - Дух Святий.

Такою поеткою з Божої ласки була Олена Теліга, яка прийшла у світ цей 21 липня 1906 р. Прийшла для величних здобутків у царині поезії та національної ідеї. Народилася вона над чужою і холодною рікою, береги якої підпирали чужинську столицю.

І ведучий. Імперський Санкт-Петербург став містом її дитинства і юності.

Олена походила з української родини. Її батько - Іван Шовгенів - родом із околиць степового Слов'янська був напрочуд інтелігентною й освіченою людиною. За фахом - інженер, спеціаліст з гідротехніки. Мати родом з Поділля. Чуйна і добра жінка. У родині панувала російська мова. І хоч батьки ніколи не цурались свого українського походження, цей факт мав вплив на світогляд майбутньої поетки.

ІІ ведучий. Дитинство Олени було доволі безтурботним. Батьки жили заможно, а тому діти: Олена і двоє старших братів - мали все необхідне, щоб здобути добре виховання й освіту. Змалку Олена вивчала іноземні мови. Добре засвоїла французьку і німецьку, не знала лише української...

І ведучий. Культурне середовище, читання книжок, відвідування театрів спонукало дівчину взятися за перо. Правда перші спроби були незграбними, й про них говорила Олена лише жартома.

ІІ ведучий. Перед революційними подіями 1917 р. інженера Івана Шовгеніва запрошують до Києва на роботу. Він стає професором Київської

політехніки. До Києва перебирається і Олена й опановує науку в одній із гімназій столиці.

І ведучий. У Києві Шовгенівих застала Українська революція. Вперше у XX столітті постала Українська держава. Шовгеніви приєднуються до активного українства. Так, Іван Шовгенів стає міністром уряду Української Народної Республіки. Старший брат Сергій - вояком армії УНР.

ІІ ведучий. Після поразки УНР батько і старший брат змушені емігрувати. Олена разом з матір'ю та молодшим братом залишається в окупованому більшовиками Києві.

Невдовзі приходять голод і розруха. До матеріальних нестатків додається постійне цькування. До Олени міцно причепився ярлик "Петлюрівка". Мати Олени зрозуміла, що в Україні вона не зможе не тільки дати дітям освіту, але й зберегти їхнє життя.

І ведучий. Навесні 1922 р. мати з дітьми залишає Україну. Дорога на Захід була важкою, сповненою багатьох небезпек, але в дорозі Олена по-справжньому пізнала Україну і її народ.

Читець.

День прозорий мерехтить, як пломінь,
І душа моя горить сьогодні.
Хочу жити, аж життя не зломить,
Рватись вгору чи летіть в безодню.
Хоч людей довкола так багато,
Та ніхто з них кроку не зупинить,
Якщо кинути в рухливий натовп
Найгостріше слово - Україна.
І тому росте, росте прокляття!
Всі пориви запального квітня
Неможливо в дійсність перелляти
На землі байдужо-непривітній.

ІІ ведучий. Родина Шовгенівих зупиняється спочатку у польському містечку Тарнові, де на той час було багато інтернованих вояків української армії. Олена чи не вперше побачила людей, які із зброєю в руках захищали Україну.

І ведучий. Далі - Чехословаччина. Подебради. Там батька Олени призначають ректором Української господарської академії, а сама Олена записується на натуральні курси, щоб згодом вступити до історико-філологічного факультету Українського педінституту у Празі. Саме тут, у Подебрадах, поступово у Олени почало викристалізовуватися українське "Я".

ІІ ведучий. Вона запитувала батька, чому він нічого не говорить про Україну. А він відповідав: "Тут Україну кожен носить у серці таку, яку собі викохав, яку собі виборов у важких змаганнях зі світом і собою."

І ведучий. У Подебрадах дівчина знайомиться з Леонідом Мосендзом - колишнім вояком Української Армії, вченим, талановитим поетом, який не лише готує її до вступних екзаменів на здобуття вищої освіти, а й допомагає знайти те середовище, яке б сприяло їй виявити творчі здібності.

ІІ ведучий. Олена часто відвідує різноманітні студентські збори. Так, на одних із них, у Народному домі, де були присутні російські емігранти-монархісти, пролунали образливі слова проти української мови. Олена Теліга знайшла в собі мужність, щоб безкомпромісно заявити: "Ви хами! Та собача мова - моя мова. Мова мого батька і моєї матері. І я вас більше не хочу знати".

І ведучий. Олена шукає свою Україну. Вона для неї не тільки земля, але й нація. А нація - це не лише сучасне покоління. Нація - це мертві, живі й ненароджені, об'єднані кров'ю, минулим, боротьбою за сучасне та майбутнє. Велика мета потребує сильного характеру. Його й формувала в собі Олена. І хотіла бачити такий же характер у тому, хто йтиме поруч у житті,

ІІ ведучий. На одній із вечірок вона знайомиться з Михайлом Телігою, високим, вродливим юнаком, який походив з Кубані і був старшиною армії Української Народної Республіки. Знайомство Олени й Михайла переросло в кохання й незабаром вони одружилися. А ще згодом Олена присвятить йому одну із кращих своїх поезій.

Читець.

Не цвітуть на вікні герані -
Сонний символ спокійних буднів.
Ми весь час стоїмо на грані
Невідомих шляхів майбутніх.
І тому, що в своїм полоні
Не тримають нас речі й стіни,
Ні на день в душі не холоне
Молодече бажання чину.
Що нам щастя солодких звичок
У незмінних обіймах дому!
Може, завтра вже нас відкличе
Канонада грізного грому!
І напружений погляд хоче
Відшукати у тьмі глибокій -
Блискавок фанатичні очі,
А не місяця мрійний спокій.

І ведучий. У 1929 р. помирає мати Олени й вона разом з чоловіком переїздить до Варшави. Починаються нелегкі емігрантські будні.

У Варшаві дівчина знайомиться з Дмитром Донцовим, стає автором його "Вісника" і дуже скоро одним із чільних представників "Вісниківської квадриги", яка у духовному житті української еміграції відігравала провідну роль.

ІІ ведучий. Її цікавила кожна звістка, яка приходила з поневоленої України. З болем у серці вона прийняла повідомлення про загибель двох українських патріотів Василя Біласа і Дмитра Данилишина. Відразу відреагувала на цей факт віршем.

Читець.

Як ми можемо жити, сміятись і дихать?
Як могли ми чекати - не битись, а спать
В ніч, коли у в'язниці спокійно і тихо

Ви збиралися вмерти - у шість двадцять п'ять.
І коли приволікся заплаканий ранок,
Вас покликала смерть у похмурій імлі -
А тепер наші душі і топчуть, і ранять
Ваші кроки останні по зимній землі.
А тепер в кожнім серці пожежу пригаслу
Розпалили ви знову, спаливши життя.
І мов гімн урочистий, мов визвольне гасло,
Є для нас двох імен нерозривне злиття.
Над могилою вашою тиша і спокій,
Та по рідному краю - зловіщі вогні.
І піти по слідах ваших скошених кроків
Рвучко тягнуться сотні окрилених ніг.

І ведучий. У 1938 році у вогні визвольних змагань постає Карпатська Україна. ОУН скеровує на Срібну землю кращі свої кадри, серед яких Олег Кандиба - Ольжич.

Тріумф і Трагедія молодої Карпатсько-Української держави відчутно вплинули на формування світогляду Олени і її політичних переконань. Олена стає членом ОУН, провідником мистецького товариства "Зарево".

(Звучить пісня січових стрільців)

ІІ ведучий. Тим часом Європа жила у передчутті нової світової війни. У вересні 1939 року німецькі війська окупували Польщу. У грудні 1939 року О. Теліга зустрічається з Ольжичем.

І ведучий. Ця зустріч була особливою, небуденною, а для Теліги такою, що зумовила цілий етап у подальшій долі. Ольжич на той час був відомий не тільки як талановитий поет, а й як політичний діяч - заступник Голови Проводу ОУН. Він мав досвід революційних боїв за Карпатську Україну, підготовки до проведення Другого Великого збору Українських націоналістів.

ІІ ведучий. О.Теліга на ту пору вже була ідейно і світоглядно сформованою постаттю, виявила готовність прилучитися до організованого українського національного руху.

Вона активно займається працею в Культурній референтурі ОУН. Молодій жінці довелося займатися важкою, але цікавою роботою. Вона готувала ідеологічні матеріали, які надсилалися на українські землі.

І ведучий. Цікаво, що коли революціонери-підпільники вперше побачили Телігу, то поставилися до неї з недовірою. На їх думку, така молода і вродлива пані не придавалася для небезпечної підпільної боротьби. Однак вже після перших слів Олени вони пройнялися до неї цілковитою довірою.

ІІ ведучий. У Кракові Теліга очолила мистецьке товариство "Зарево", яке гуртувало навколо себе творчу молодь. Говорили, що, незважаючи на дискомфорт, труднощі життя, - вона була завжди гарною, елегантно одягнутою, "входила в життя, як у безжурний танок".

Читець.

І знов з'єднались в одну оману, -
О дивне танго, - і сум, і пристрасть;
Пливу на хвилях твого туману,
Згубила керму, спалила пристань.
І б'ється серце, і гнеться тіло
В твоїм повільнім і п'янім вирі;
Блакитне сонце мені світило,
А буде чорне, а може й сіре!
Чекає прірва на кожнім схилі,
Та сум і пристрасть манять, мов п'яну,
Пливти все далі, віддавшись хвилі, -
Зрадливе танго, - твого туману.
Та потім вранці, під перший промінь,
Мені не пристрасть туманна сниться -
Зоріє ясно в чаду і втомі,
О світла ніжність, твоя криниця.

І ведучий. У ці роки О. Теліга інтенсивно студіює літературу, яка надходила з радянської України. Вона інтелектуально, морально і творчо готує себе до повернення на Батьківщину. У 1940 році в ОУН стався розкол. Теліга важко переживала розбиття організації, але лишилася на боці легітимного Проводу та його голови, полковника Андрія Мельника.

ІІ ведучий. Тим часом ОУН активно готувалася до війни. Центром підготовки був Краків.

У липні 1941 р. в складі однієї з похідних груп ОУН О. Теліга в районі Ярослава разом з Уласом Самчуком перейшла Сян і вирушили до Львова.

І ведучий. Улас Самчук згадує, як їхні серця переповнювала радість, бо вони поверталися додому, на землю предків, яку любили боляче і трагічно. А коли перейшли "на той бік", попадали на свіжу траву, дивились у синє, вже українське, небо і співали.

(Звучить пісня "Дівчино люба, де будеш ти спати", яку співали У.Самчук та О. Теліга).

ІІ ведучий. Але Львів зустрів їх неприязно. 12 вересня 1941 р. Олена Теліга прибула до Рівного. Прибула не як самітня мандрівниця, а в складі похідної групи ОУН-мельниківців, яку очолював Олег Кандиба-Ольжич. Ця група прямувала до Києва, де мала відродити українське культурне життя, і майже місяць, поки йшли бої за Київ, перебувала у Рівному.

І ведучий. Олена поселилася у Рівному в Уласа Самчука, по вулиці Тополевій, 21 (будинок не зберігся. Місце увічнене меморіальною дошкою). Неподалік було приміщення, де на той час розташовувалася редакція газети "Волинь".

ІІ ведучий. Часопис із перших чисел став популярним серед населення й Телізі сподобався багатством матеріалів з культурного життя України. Вона стала його активним автором, але не як поетка, а як публіцистка. У редакційному приміщенні їй відвели окреме робоче місце.

І ведучий. Улас Самчук згадував: "Олена була захоплена, їй сподобалася наша редакція і її ділова атмосфера". Ось як вона писала в листі до чоловіка: "Мої статті подобаються, мені багато людей казало, що часто питаються, чи в цьому числі є моя стаття, а я задоволена, що можу писати кожного тижня. І "получається" незле... Отже, Рівне для мене було такою ідилічно-гоголівською вставкою по дорозі до Києва...".

ІІ ведучий. 22 жовтня Теліга вже у Києві. Омріяному, напівзруйнованому, де, незважаючи на небезпеку, мельниківці заснували Українську Національну Раду.

Як Олена і передбачала, саме в "осінній день прозорий" вона з чоловіком Михайлом і друзями повернулася до Києва, до свого пораненого міста. Повернулася через вісімнадцять років, щоб зблизитися зі своїм народом, щоб спільними силами й великим вогнем любові розпалити ті почуття, які ніколи не згасали.

Читець.

Це буде так: в осінній день прозорий
Перейдемо ми на свої дороги.
Тяжке змагання наші душі зоре,
Щоб колосились зерна перемоги.
І те, що мрією було роками,
Все обернеться в дійсність і можливість, -
Нам буде сонцем кожний кущ і камінь
У ці хвилини - гострі і щасливі!
Подумать тільки: наші села й люди,
А завтра прийдемо - до свого міста!
Захоплять владно зголоднілі груди
Своє повітря - тепле та іскристе!

І ведучий. О. Теліга одразу ж береться за організацію літературного життя. Вона стає головою Спілки українських письменників, починає редагувати літературно-мистецький альманах "Літаври", "Українське слово". За короткий час довкола Спілки згуртувалося чимало творчої інтелігенції.

Після довгих років більшовицького поневолення тоді, нарешті, почали вголос говорити про українську державність. Чи не вперше кияни мали змогу пізнати творчість українських митців-емігрантів.

ІІ ведучий. У Києві активізувалося громадське й політичне життя. Було зорганізовано мережу професійних спілок, відновлено роботу Київського університету, Української академії наук, кооперації.

І ведучий. Зрозуміло, що активність ОУН у Києві не могла довго бути поза увагою німецьких властей. Але вперше відчутного удару ОУН було завдано на Житомирщині.

Після проведення маніфестації на відзначення роковин від дня розстрілу більшовиками учасників другого зимового походу Армії УНР впродовж листопада і грудня було розстріляно сотні українських патріотів.

ІІ ведучий. Київ жив в очікуванні нових репресій. У першій половині грудня було заарештовано Івана Рогача, Ярослава Оршана-Чемеринського, Миколу Олійника та інших співробітників "Українського слова". Сам тижневик перестав

виходити. Згодом було закрито "Літаври". Смертельна небезпека нависла і над О.Телігою. Проте, вона категорично відмовляється покидати місто, і всі зусилля сконцентровує на роботі Спілки письменників.

І ведучий. "О.Теліга живе, мов на Клондайку, - згадує Олег Штуль. - Жахливе харчування, в хаті зимно, нема ні води не світла. Але поетка щоденно, точно о 9 годині ранку, акуратно зачесана, елегантно вбрана, трясучись від холоду, з посинілими пальцями, але з привітною і бадьорою усмішкою - в помешканні Спілки на вулиці Трьохсвятительській". Це був справжній героїзм. Тут виявилася постать О. Теліги у всій її величі.

ІІ ведучий. Відомо також, що у переддень її арешту до Києва з Кракова повернувся Ольжич, який на короткий термін покинув столицю, щоб зустрітися з полковником Мельником. Він домагався зустрічі з Оленою, щоб переконати її у необхідності залишити Київ. Але зустріч так і не відбулася.

І ведучий. Вранці 9 лютого 1942 року пішла до Спілки українських письменників, де вже була засідка гестапо. За годину туди прийшов чоловік - Михайло. Поетку та її побратимів було розстріляно в двадцятих числах лютого у Бабиному Яру. Розповідають, що у камері, де перебувала Теліга перед розстрілом, знайшли напис, зроблений її рукою: "Тут сиділа і звідти йде на розстріл О. Теліга". Зверху було викарбовано націоналістичний стилізований під меч і тризуб знак. Кажуть, що один із катів після її смерті казав, що не бачив мужчини, який би так героїчно вмирав, як ця гарна жінка.

Читець.

Вона загинула, заквітчана в словах,
Які весною тільки проростають,
Коли від щастя голова тяжка
І шийку дітям легко смерть ламає.
Її забили, бо вона поет.
Помазаники перші йдуть на жертву,
В тюрмі за стінкою голосить кулемет
За тих живих, що ждуть своєї черги.

ІІ ведучий. Проживши 35 літ, ця мужня і прекрасна жінка встигла залишити нащадкам яскраву поетичну спадщину, що свідчить про самобутній і могутній талант, який за сприятливих історичних обставин міг розвинутися і досягти світових вершин.

І вед. "Оригінальна в образах та ідеях, елегантна у формах своїх віршів, горда в ставленні до життя, вона з'явилася, спалахнула і згоріла на тяжкім та сірім, криваво-червонім небі, неначе блискуча зірка, лишивши по собі яскраве світло, яке палахкотітиме нащадкам" *(Д.Донцов)*.

Читець.

Бо серед співу неспокійних днів
Повз таємничі і вабливі двері
Я йду на клич задимлених вогнів
На наш похмурий і прекрасний берег.

(Звучить пісня О. Осадчого на сл. В Шовкошитного "Дай Україні волю").

ЛІТЕРАТУРА:

Твори О.Теліги

ТЕЛІГА О. Збірник. - К., Париж, Лондон, Торонто, Нью-Йорк, Сідней, 1992.- 474 с.

ТЕЛІГА О. Листи. Спогади. - К.: Вид-во ім. О.Теліги, 2003.- 400 с.: іл.

ТЕЛІГА О., Ольжич О. Дороговказ. Поезії О.Теліги та О.Ольжича. - К.: Вид-во ім. О.Теліги, 1994.- 46 с.

Література про життя і творчість

Теліга Олена Іванівна - поетеса, публіцист, політична діячка // Провідники духовності в Україні: Довідник / За ред. І.Ф. Кураса. - К., 2003. - С. 318-320.

***

Олена Теліга // Далекі зірниці: Укр. л-ра першої половини XX ст.: Навч. посіб. / Упоряд. В.І. Шкляр, П.П. Орленко. - К., 2005. - С. 355-357.

Олена Теліга (1907-1942) // Живиця: Хрестоматія укр. л-ри XX ст. / За ред. М.М. Конончука. - К., 1998. - С. 234-236.

Олена Теліга (1907-1942) // Жулинський М. Слово і доля: Навч. посіб. - К., 2006. - С. 571-581.

Олена Теліга (1907 Петербург - 1942 Київ) // Кисілевська-Ткач Я. Українська літаратура у вищих класах середньої школи: Посіб. для вчителя (Еміграційна л-ра). - 1994. - С. 12-15.

Теліга О. (1882-1942): [Укр. поетеса] // Липа Ю. Призначення України. - К.: Дніпро, 1997. - С. 261.

Проблеми боротьби за українську державу в творчій спадщині О. Теліги // Миронець Н. На тлі трагічної історії. - К., 2003. - С. 11-24.

Олена Теліга: [Укр. поетеса] // Славутич Я. Розстріляна муза. - К., Лебідь, 1992. - С. 164-171.

Теліга О. (21.07.1907-21.02.1942) // Українські письменники: Матер. до біобібліогр. словника. Вип. 2. - К., 1996. - С. 35-39.

Донцов Д. Олена Теліга // Українське слово: Хрестоматія укр. л-р. та літ. критики XX ст. Кн.. 2. - К., 1994. - С. 600-607.

***

Олена Теліга: громадське і духовне покликання жінки: Матер. наукової конференції / О. Теліга. - К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1998. - 108 с.

***

Баган О., Червак Б. Тільки тим дана перемога, хто й у болі сміятися зміг!: [Про творч. О. Теліги] // Баган О., Гузар З., Червак Б. Лицарі духу: Українські письменники-націоналісти - "вісниківці". - Дрогобич, 1996. - С. 67-82.

Зустріч з Оленою Телігою: [С. Гординський та О. Теліга] // Гординський С. На переломі епох: Літературознавчі статті, огляди, есеї, рецензії, спогади. - Львів, 2004. - С. 199-204.

***

Анапченко Т. Життя, як спалах: [О. Теліга] // Слово Просвіти. - 2006. - лип. (№ 30). - С. 11.

Ананченко Т. То де ж й коли народилася Олена Теліга, або дещо про легенди і факти // Слово Просвіти. - 2005. - 10-16 лист. (ч. 45). - С. 19-20.

Біленко В. Олена Теліга // Сільські вісті. - 2006. - 16 трав. (№ 55). - С. 2.

Бондар-Терещенко І. Усе - лише не це!: [Чи могла О. Теліга уникнути арешту?] // Слово. - 1995. - № 1. - С. 6-7.

Буряківець Ю. Пізнавальна цінність одержимості духа Олени Теліги // Визвольний шлях. - 1998. - № 11. - С. 1509-1514.

Грабовський В. Стигмати героїчної долі. То де ж і коли народилася Олена Теліга? // Літ. Україна. - 2006. - 3 серп. (№ 29). - С. 8.

Денисюк І. Поліське літо Олени Теліги // Дзвін. - 1997. - № 3. - С. 117-120.

Дубина М. Голос мужнього покоління: [Про укр. письм. О. Телігу] // Літ. Україна. - 1999. - 4 листоп. (№ 38). - С. 2.

Жданович О. Щоб злитись знову зі своїм народом: [Член ОУН О. Теліга] // Відродження. - 1995. - 22 лют. (№ 7). - С. 1, 2.

Івасюк О. Сильна духом: [Про життя і творчість О. Теліги] // Буковин. віче. - 1992. - 7 берез.

Ільєва Г. "Нехай життя хитнеться й відпливе, мов корабель у заграві пожеж: [Сторінки життя і творчості О. Теліги] // Дзвін. - 1995. - № 5. - С. 19-21.

Ільницький М. Голгофа О. Теліги // Дністрові зорі. - 1996. - 17 лют.

Климентова О. Життєвий шлях Олени Теліги // Укр. мова та л-ра. - 1997. - Ч. 6. - С. 6-7.

Кляштор на Н. "Даю без міри ніжність": [Інтимний портрет О. Теліги] // Політика і культура. - 2000. - 29 серп. (№ 31). - С. 30-33.

Кобець О. Пішли у вічність удвох: [Про укр. поетесу О. Телігу] // Жінка. - 1996. - № 5. - С. 10-11.

Кочевська Л. Щоб разом йти дорогою одною: [Про О. Телігу] // Слово Просвіти. - 1996. - верес. - жовт. (№ 9-10). - С. 17.

Криворучко К. Та для мене він буде єдиний: [Олена і Михайло Теліги] // Укр. слово. - 2006. - 28 серп. (№ 31). - С. 7.

Круківська О. Миттєвості жертовної долі: [Про укр. письм. О. Телігу; Фото] // Уряд. кур'єр. - 2006. - 22 лип. (№ 135). - С. 16.

Кучерук О. Плекай, жіноцтво, рідну мову: [Михайло Теліга і Олена Теліга] // Укр. слово. - 2005. - 15-21 черв. (№ 24). - С. 14.

Литвин М. "Поворот" Олени Теліги // Літ. Україна. - 2001. - 26 лип. (№ 27). - С. 6.

Миронець Н. Зоря першої величини. То коли ж таки і де народилася Олена Теліга: [Про неї] // Літ. Україна. - 2006. - 14 верес. (№ 35). - С. 4.

Музиченко Я. Крицева жінка з сонячним серцем: [О. Теліга] // Україна молода. - 2006. - лип. (№ 132). - С. 19.

Музиченко Я. "Я почала говорити лише українською…": [Олена Теліга] // Україна молода. - 2003. - лют. (№ 34). - С. 13.

Некругла дата: [О. Теліги] // Час. - 1994. - 19 серп. (№ 35). - С. 5.

Немченко Г., Немченко І. "Щоб колисались зерна перемоги": [Олена Теліга] // Шлях перемоги. - 2001. - № 7. - С. 56-68.

Никанорова О. Ціною життя: [О. Теліга] // Уряд. кур'єр. - 2002. - 23 лют. (№ 37). - С. 8.

Повернення із забуття: [Біографія І.О. Шавгеніва, вченого, інженера-гідролога - батька О. Теліги] // Знаменні дати: Календар. - 2004. - С. 234-237. - Бібліогр.

Позняк Н. Не Лев, а Діва наш відвічний знак: [Олена Теліга] // Слово Просвіти. - 2003. - лют. (№ 8). - С. 11.

Поетка вогняних меж Олена Теліга // Укр. слово. - 2006. - лип. (№ 29). - С. 6-7.

Покотило В. Крізь марево літ: [О. Теліга] // Літ. Україна. - 2003. - берез. (№ 10). - С. 7.

Самчук І. Її остання дорога: [Про О. Телігу] // Слово і час. - 1997. - № 7. - С. 14-17.

Скрипник Л. Олена Теліга: життя - за тризубовий стяг: [Про укр. поетесу] // Шкільна бібліотека. - 2006. - № 6. - С. 50-56.

Скуратівський В. Олена Теліга як явище // Дивослово. - 2000. - № 6. - С. 54-55.

Теліга Михайло. Як я став свідомим українцем: [Чоловік Олени Теліги] // Укр. слово. - 2006. - 11-17 жовт. (№ 4). - С. 7-11.

Півтора Г. Партачі життя: [О. Теліга] // Укр. слово. - 2006. - 16-22 серп. (№ 33). - С. 11-12.

Судак Є. Подвиг героїв стукає в наші серця: [Про укр. поетесу, сусп. діяча О. Телігу] // Укр. слово. - 2006. - 26 лип. - 1 серп. (№ 30). - С. 3.

Ченич І. Краса і мужність: [О. Теліги] // Сільський час. - 2000. - 8 берез. (№ 17). - С. 8.

Червак Б. Воїн української революції: [Про О. Телігу] // День. - 2006. - 29 лип. (№ 125). - С. 7; Укр. слово. - 2006. - лип. (№ 29). - С. 4-5.

Червак Б. Олена Теліга: велич духу і символ честі // День. - 2004. - лют. (№ 26). - С. 8.

Штуль О. З ритмом життя: [О. Теліга] // Укр. слово. - 2005. - 22-29 черв. (№ 25). - С. 13.

Шумадо І. Вітрами й сонцем бог мій шлях намітив: [О. Теліга] // Дивослово. - 1997. - № 9. - С. 20-21.

***

Кирилюк В. Олена й Улас: Година сподівань і випробувань: [У. Самчук і Олена Теліга] // Літ. Україна. - 2002. - 30 трав. (№ 20). - С. 7.

Миронець Н. Олена Теліга та Олег Штуль: ідейна єдність та духовна близькість // Розбудова держави. - 2003. - № 9-12. - С. 39-48; Укр. слово. - 2002. - 25-31 лип. (ч. 30). - С. 11.

Соя Б. Сильні духом: Олег Ольжич, Олена Теліга - поети і герої // Дивослово. - 2005. - № 4. - С. 14-20.

***

Бондаренко С. Вычеркнутая из памяти: [До 100-річчя з дня народж. О. Теліги] // Киев. ведомости. - 2006. - 3 серп. (№ 162). - С. 10.

Героїня національного визволення: [До 100-річчя від дня нар. О. Теліги] // Знаменні дати: Календар-2006. - К., 2006. - С. 132-138.

Героїня національного визволення: [До роковин трагічної загибелі О. Теліги] // Ваше здоров'я. - 2001. - 15 лют. (№ 7). - С. 8.

Гнатюк Н. Як спалах блискавки: [До 100-річчя від дня народж. О. Теліги] // Уряд. кур'єр. - 2006. - 21 лип. (№ 134). - С. 8.

Колесніченко-Братунь Н. "Вітрами й сонцем Бог мій шлях намітив": [До 50-річчя з дня смерті О. Теліги] // Шлях перемоги. - 1993. - № 7. - С. 4.

Кравченко В. Від пориву до самого чину: [До 90-річчя О. Теліги] // Укр. слово. - 1998. - 15 січ. (ч. 2). - С. 7.

Погребенник Ф. "Вічна заграва пориву: [До 50-річчя героїч. смерті О. Теліги] // Рада. - 1992. - 14 лют.

Свідзинський А. До 60-ліття загибелі Олени Теліги // Розбудова держави. - 2002. - № 1-4. - С. 58-59.

Сингаївська М. У Києві відзначали 92 річницю Олени Теліги // Укр. слово. - 1998. - 23 лип. (ч. 29). - С. 1, 8.

Червак Б. На грані двох світів… 21 липня - 90 років від дня народж. О. Теліги // Укр. мова та л-ра. - 1997. - Ч. 24. - С. 1.

***

Жданович О. Пам'яті Олени Теліги // Час. - 1995. - 17 лют. (№ 7). - С. 5.

Махун С. Третє побачення Олени Теліги з містом юності: [Пам'ять про укр. поетесу] // День. - 2000. - 22 лют. (№ 31). - С. 2.

Покотило В. Як Олена Теліга інтерв'ю у мене брала: [Із спогадів старого оунівця] // Вітчизна. - 2003. - № 5-6. - С. 134-138.

Савченко-Гнатюк О. Уста рішучі, як вистріл…: [Пам'яті О. Теліги] // Вільне життя. - 1995. - 18 лют. (№ 15-16). - С. 4.

Хай буде тільки діло. Спогади А. Саєнчук (Кабарди) про зустріч з поетесою О. Телігою // Просвіта. - 1995. - 4 берез. (№ 4). - С. 8

Шудря М. Намисто споминів в душі: [Про О. Телігу] // Демокр. Україна. - 1999. - 29 берез.

***

Миронець Н. Невідомі листи Олени Теліги // Укр. слово. - 2000. - 20-26 лип. (ч. 29). - С. 13.

Миронець Н. "З товариським привітом… О. Теліга": [Лист О. Теліги до Богдана-Ігоря Антонича] // Укр. слово. - 1998. - 9 лип. (ч. 27). - С. 7.

Криворучко К. Вітрами й сонцем бог мій шлях намітив: [Незнана О. Теліга. Листування. До 100-річчя від дня народж.] // Укр. слово. - 2006. - 2006. - 5-11 лип. (№ 27). - С. 12; 12-18 лип. (№ 28). - С. 12.

Штуль О. Напишіть пане докторе, про її поезії, її життя, її стиль: [Про О. Телігу в листах О. Штуля до Д. Донцова] // Укр. слово. - 2000. - 18-24 трав. (ч. 20). - С. 12.

***

Дідик М. "Вітрами й сонцем бог мій шлях намітив": [Сценарій тем. вечора, присвяченого О. Телізі] // Крайова освіта. - 2002. - 22 берез. (№ 10-11). - С. 10.

Федорук Л. Поезія Олени Теліги: [Розробка уроку укр. л-ри в 11 кл.] // Крайова освіта. - 2002. - 8 лют. (№ 5). - С. 8-9.

Федорук Л. Сталь і ніжність поезії Олени Теліги: [Розробка уроку укр. л-ри в 11 кл.] // Крайова освіта. - 2002. - 8 лют. (№ 5). - С. 8-9.

***

Витоки творчості О. Теліги // Укр. мова і л-ра в школі. - 2000. - № 4. - С. 56-60.

Галюк М. "Душа на сторожі": [Зб. поезій О. Теліги] // Народна армія. - 1997. - 21 лют. (№ 32). - С. 2.

Герасимчук В. Як поет дише, так він і пише: [О. Теліга] // Укр. слово. - 2006. - 26 лип. - 1 серп. (№ 30). - С. 3.

Іванова Н. Лунає голос Олени Теліги // Укр. слово. - 1998. - 22 жовт. (ч. 42). - С. 5.

Ільєва Г. "Сплелися боротьба й кохання, і кращий хто, не знаю я": [Любовна поезія О. Теліги] // Літ. Україна. - 1995. - 12 жовт. (№ 37-38). - С. 3.

Климентова О. Мотиви любові до Батьківщини в поезії Олени Теліги // Укр. мова і л-ра в школі. - 2001. - № 1. - С. 65-66.

Колісниченко-Братунь Н. Публіцистика Олени Теліги // Дзвін. - 1994. - № 4. - С. 137-140.

Коцарев О. Вихор і вогонь Олени Теліги: [Вибрані твори. Видання] // Літ. Україна. - 2006. - 30 листоп. (№ 46). - С. 6.

Миронець Н. Художні функції тропів у творчості Олени Теліги // Укр. слово. - 1998. - 26 лют. (ч. 8). - С. 7.

Олена Теліга // Укр. слово. - 2004. - берез. (№ 9). - С. 8.

Пінчук С. Феномен Олени Теліги // Укр. слово. - 2003. - лют. (№ 8). - С. 1-2.

Теліга Олена. Душа в червоній амазонці: [Поезія до 100-річчя від дня народж. О. Теліги (1906-1942)] // Культура і життя. - 2006. - 2 серп. (№ 31). - С. 4.

Тисячна Н. Тривале повернення: [Невідома поезія О. Теліги] // День. - 2005. - 22 лют. (№ 31). - С. 6.

Фасоля А. Поетка вогненних меж: [Творч. О. Теліги] // Дивослово. - 1996. - № 11. - С. 44-50.

Червак Б. Філософсько-естетичні підстави творчості Олени Теліги: [До 90-річчя з дня народж.] // Літ. Україна. - 1997. - 7 серп. (№ 25-26). - С. 6.

Шерех Ю. Без металевих слів і без зітхань даремних: [Про творч. О. Теліги] // Розбудова держави. - 2002. - № 1-4. - С. 63-65.

***

На здобуття міжнародної літературно-мистецької премії імені Олени Теліги: [Положення про премію, склад комітету фундаторів, адреса] // Літ. Україна. - 2007. - 17 трав. (№ 18). - С. 2.

Всеукраїнське жіноче товариство імені О. Теліги продовжує конкурс "Оселя-2000" // Укр. слово. - 2000. - 11-17 трав. (ч. 19). - С. 12.

Мочалова Л. Конкурс імені Олени Теліги: [Обл. літ. конкурс на Донеччині] // Молодь України. - 2003. - 13 трав.

ЗМІСТ

Передмова……..……...3

Її душа й сьогодні грає……....3

На струнах кобзи оживе……13

Слова, осяяні любов’ю……..16

Книжкові виставки……19

І-й варіант: "Поетка вогненних меж"…….…..19

2-й варіант: "Вітрами й сонцем Бог мій шлях намітив"……20

Стенд "Публіцистика Олени Теліги"…….…..21

Сценарій Г.Копильцева "Поетка вогненних меж"…….……21

Література……...30

ВІДДРУКОВАНО НА ОБЛАДНАННІ
Чернівецької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Михайла Івасюка
58000, м. Чернівці, вул. О.Кобилянської, 47, тел.: 52-62-05.
Наклад 20.
2007 р.